

SVEND GISSEL

1921 – 2007

Den 3. februar 2007 døde tidligere førstebibliotekar, dr.phil. Svend Gissel.

Han var født i Assens i 1921 som søn af overlærer Thomas Gissel og blev i 1939 student fra Vestre Borgerdydskole i København. Han studerede historie og latin ved Københavns Universitet i de vanskelige år under besættelsen og blev cand.mag. i 1948.

Straks efter sin embedseksamen fik han ansættelse ved Det kgl. Bibliotek, og her forblev han, lige til han blev pensioneret 43 år senere. Han begyndte som bibliotekaraspirant og blev i 1966 førstebibliotekar ved Kontakt- og Oplysningsafdelingen og fra 1977 ved Håndskriftafdelingen, som utvivlsomt passede ham bedre.

Ved siden af sin tjeneste ved Det kgl. Bibliotek fik Svend Gissel tid til en omfattende videnskabelig produktion og til en meget arbejdskrævende virksomhed som forskningsleder. Hans store interesse var det danske landbrugs historie i middelalderen og 1500-tallet.

I 1956 startede han sin publikationsvirksomhed ved at udgive *Sjællands Stifts Landebog 1567*, der er en omhyggelig registrering af kirkens ejendomme på Sjælland efter reformationstidens omvæltninger. Højdepunktet i hans egen forskning var utvivlsomt disputatsen fra 1968: *Landgilde og udsæd på Sjælland i de store mageskifters tidsalder. Retrospektive studier i landbo- og bebyggelseshistorie*. Indholdet af bogen er lige så omstændeligt som titlen, men er en guldgrube af informationer og observationer.

Som den første lykkedes det for Gissel at afdække, hvordan bøndernes faste afgift til herremanden, landgilden, bestod af to elementer: skylden og herligheden. Han kunne dokumentere, hvordan skylden var den middelalderlige afgift, der varierede med kulturlandskabets karakter, mens herligheden var en række senere mindre afgifter, ofte af symbolsk karakter. Et andet vigtigt resultat var, at herligheden efterhånden blev et symbol på ejendomsretten til fæstegården og dermed på godsejerens ret til at afsætte fæsteren, udøve pådømte straffe m.v.

Svend Gissels anden hovedindsats var hans rolle i årene 1969-1989 som leder af den danske afdeling af »Det nordiske Ødegårdsprojekt«. Dette store forskningsprojekt, der blev iværksat på norsk initiativ, havde som mål at beskrive og analysere befolkningsudviklingen i Norden i senmiddelalderen, og da de demografiske kilder unægtelig er meget sparsomme, valgte man at bruge bebyggelsesudviklingen som en indikator på befolkningsudviklingen.

Konklusionerne blev ikke entydige, især fordi det viste sig, at der de fleste steder var tale om en omstrukturering og flytning af bebyggelsen i sammenhæng med en omlægning af dyrkningssystemerne og ikke om en direkte nedlæggelse af samme. Projektet trak også urimeligt længe ud, hvilket dog ikke skal bebrejdes Svend Gissel.

Et væsentligt element i Ødegårdsprojektet var, at der i de nordiske lande blev iværksat målrettet forskning på at analysere og sammenligne udviklingen i bestemte lokalområder, og til den opgave blev rekrutteret en lang række unge historikere, etnologer, arkæologer og navneforskere, der som forfatteren til denne nekrolog fik en meget konkret og samtidig perspektivrig forskeruddannelse – selv om begrebet endnu ikke var opfundet – hvor Svend Gissel var en meget dynamisk, kompetent og samtidig yderst venlig vejleder. Afgørende var her også det nordiske perspektiv, hvor de unge forskere kom sammen med ligesindede fra de andre nordiske lande og drøftede metoder og resultater. Svend Gissel redigerede de fleste bind og bidrog selv til flere af Ødegårdsprojektets publikationer.

Parallelt med arbejdet i Ødegårdsprojektet udfoldede Svend Gissel stor energi og organisatorisk virksomhed i Landbohistorisk Selskab, som han fik omdannet fra at være en virksomhed til udgivelse af kilder til at være et egentligt forskningsforum for danske landbohistorikere.

Som et symbol på og en anerkendelse af Svend Gissels indsats for den kulturhistoriske forskning i Norden fik han på 70-års dagen i 1991 overrakt festskriftet *Med Plov og Pen*. Det er velkendt, at han blev næsten lige så glad, da det sidste projekt, som han havde været initiativtager til, nemlig den store bog om landskab og bebyggelse i Ulfborg Herred i Vestjylland: *Mellem Hav og Hede*, udkom på Aarhus Universitetsforlag i 2000.

Karl-Erik Frandsen